

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת ואתחנן

שמע ישראל

בפרשתנו מופיעה מצוות קריאת שמע:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶל־הֵינּוּ ה' אֶחָד. וְאַהֲבַת אֵת ה' אֶל־הֵיךְ בְּכָל לֵבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם וּבְכָל מְאֹדְכֶם. וְהֵיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לֵבְכֶם. וְשָׁנַנְתֶּם לְבַנְיָךְ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִקְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ (דברים ו, ד-ז).

חכמינו למדו מהמילים "וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ" כי יש לקרוא את פרשיית "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל" בבוקר ובערב. מה כלול במצווה זו? על אילו פסוקים בפרשה חל הציווי "וְשָׁנַנְתֶּם לְבַנְיָךְ וְדַבַּרְתָּ בָם... וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ"? בשאלה זו נחלקו חכמי ישראל:

לדעת חלק מהראשונים החובה היא לקרוא רק את הפסוק הראשון – "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֶל־הֵינּוּ ה' אֶחָד" – ואותו נצטוונו לשנן פעמיים ביום (וכך פסק השולחן ערוך);

לדעת רש"י יש לקרוא את כל הפרשייה – הכוללת את הציווי "וְדַבַּרְתָּ בָם... וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ";

יש אומרים כי המצווה כוללת גם את פרשיית "וְהָיָה אִם שָׁמַע" שבפרשת עקב (להלן יא, יג), שגם בה נאמר "וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם" (שם פס' יט) – בהקבלה לציווי "וְשָׁנַנְתֶּם לְבַנְיָךְ וְדַבַּרְתָּ בָם" (זו דעת השאגת אריה);

ויש שמוסיפים גם את פרשיית ציצית שעליה נצטוונו בפרשת שלח לך (דעת הרמב"ם).

הלכה למעשה אנו קוראים את כל שלוש הפרשיות לכל הדעות, והמחלוקת היא רק מהו עיקר החיוב מן התורה ומה הוסיפו חכמים.

לדעת רבי יוסף קארו, הסובר שהמצווה העיקרית היא אמירת הפסוק הראשון, יסוד האמונה הוא שיש לנו א-ל אחד שאיננו רק יוצר ובורא את העולם אלא הוא אלוקינו - אדוננו ומלכנו - וכל מצוות התורה נובעות מאמונה זו. אם כן זהו הפסוק העיקרי שממנו נובע הכול, ועל כן חייבים לאומרו ולשננו מדי יום ביומו, ביום ובלילה.

לדעת רש"י לא די באמונה גם אם הכול נובע ממנה, וצריך לבטא גם את האהבה ואת המצוות. בלי האהבה האדם עלול לברוח מן הא-ל, ובלי המצוות – כדוגמת לימוד תורה, תפילין ומזוזות – האמונה החבויה בלב בלא כל תרגום במציאות נותרת חסרת ערך.

השאגת אריה סובר שאף שהאהבה היא יסוד הכול היא צריכה להיות מלווה בקורטוב של יראה. עלינו לדעת שהעולם איננו הפקר ושיש שכר ועונש – כפי שמובא בפרשת "וְהָיָה אִם שָׁמַע". רקע זה חיוני ובסיסי, ובלעדינו לא יועילו האמונה והאהבה לכלום במציאות.

הרמב"ם כולל גם פרשת ציצית, שבה כתוב "וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'" (במדבר טו, לט). מצוות ציצית היא מצווה מיוחדת המזכירה את כל המצוות, אבל אין חובה לקיימה אלא אם כן לובשים בגד של ארבע כנפות. המקיים מצווה זו אף שאינו חייב מעיד אפוא כי הוא הפנים את מצוות תורה. הציווי "וְזָכַרְתֶּם" מבטא הפנמה – כי מה שנכנס עמוק ללב לא נשכח, אך מה שנעשה רק בגלל החובה איננו משאיר רושם בלב.

למעשה אנו קוראים את כל הפרשיות כי יש בנו אמונה ואהבה, יראה והזדהות פנימית עם כל מצוות ה'.

שאל דוד בוצ'קו